

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING
YANGI O'ZBEKISTON
RIVOJIGA TA'SIRI**

Xalqaro ilmiy-amaliy
konferensiyasi to'plami

21 IYUN

2023

**RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING YANGI O'ZBEKISTON
RIVOJIGA TA'SIRI**

**ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА РАЗВИТИЕ
НОВОГО УЗБЕКИСТАНА**

**IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGIES ON THE DEVELOPMENT
OF NEW UZBEKISTAN**

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plami

JUNE 21, 2023
KOKAND UNIVERSITY

"O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" O'zbekiston Respublika Prezidentining 5847-sonli Farmonida ko'zda tutilgan vazifalardan biri – ilmiy izlanish yutuklarini amaliyotga joriy etish yo'li bilan fan sohalarini rivojlantirish, ya'ni xalqaro ilmiy hamjamiyatda e'tirof etilishiga xizmat qilishdir. Shu va boshqa tegishli farmonlarda va qararlarda belgilangan vazifalarini amalga oshirish maqsadida 2023 yil 21-iyun kuni Qo'qon universiteti "Raqamli texnologiyalar va matematika" kafedrası "Raqamli texnologiyalarning Yangi O'zbekiston rivojiga ta'siri" mavzusidagi xalqaro miqyosida o'tkaziladigan ilmiy-amaliy konferensiyasi maqolalar to'plamini e'lon qiladi

MAS'UL MUHARRIR

Zahidov G'ofurjon Erkinovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

TAHRIRIYAT HAY'ATI

G'ulomov Saidahrur Saidahmedovich – iqtisodiyot fanlari doktori, akademik;

Ahmedov Durbek Quدراتillayevich - iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Mahmudov Nosir Mahmudovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Butaboyev Muhammadjon - iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Islamov Anvar Ashirkulovich - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent;

Ruziev Shohrusbek Ravshan o'g'li - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Mulaydinov Farxod Murotovich – Qo'qon universiteti, Raqamli texnologiyalar va matematika kafedrası mudiri

Texnik muharrir – Solidjonov Dilyorjon Zoirjon o'g'li

Ta'lim sifati yangi O'zbekiston taraqqiyotini yanada yuksaltirishning muhim omili / Raqamli texnologiyalarning Yangi O'zbekiston rivojiga ta'siri xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi to'plami. Kokand university, 2023 yil 21 iyun, - «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» 2023.

© Matn. Mualliflar, 2023.

© Kokand university, 2023.

© «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», original maket, 2023.

No	MAQOLA SARLAVHASI VA MUALLIFLARI	SAHIFASI
1-SHO'BA. DAVLATNING IQTISODIY TARAQQIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING DOLZARB MUAMMOLARI		
1	FORECASTING GROSS DOMESTIC PRODUCT (GDP) AND GDP GROWTH: AN EXPLORATION OF IMPROVED PREDICTION USING MACHINE LEARNING ALGORITHMS - Azibaev Akhmadkhon Gulomjon ugli	9-14
2	ROLE AND PROBLEMS OF DIGITAL TECHNOLOGY IN SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP - Kosimov Sardor Dilmurodovich	15-17
3	O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI TATBIQ QILISH ORQALI XUFYONA IQTISODIYOTNI YUMSHATISH - Usmonova Odinaxon Lazizbek qizi	18-19
4	ADMINISTRATIVE LEGAL REGIME OF THE EMERGENCY SITUATION - Jalilov Ahmadbek Ikromjon ugli	20-26
5	ЗНАЧЕНИЕ ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЯ - Джалилов Ахмадбек Икромжон угли	27-31
6	DAVLATNING IQTISODIY O'SISHIDA INKLYUZIV VA EKSTRAKTIV INSTITUTLARNING O'RNI - Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li, Abdullajonova Gulmira Qaxramon qizi	32-35
7	КИЧИК БИЗНЕС ФАОЛИЯТИНИ РАҚАМЛАШТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ ТИЗИМИ ВА ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ ТАҲЛИЛИ - Рахмонов Нодиржон Рахмонжон ўғли	36-43
8	FUNCTIONAL RELATIONS AND FUNCTIONAL MODELS OF THE PARTICIPANTS OF THE INFORMATION COMMUNICATION MARKET - Butayev Eldorbek Homitjonovich	44-49
9	RAQAMLI IQTISODIYOTDA OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI - Mulyadinov Farhod Murotovich, Numonov Fayzulla Nurmuhammadjon o'g'li	50-53
2-SHO'BA. TA'LIM VA TARBIYA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASHNING MUAMMO VA YECHIMLARI		
10	СКВОЗНЫЕ ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ - Агафонов Александр Алексеевич	55-58
11	IMPROVING ENGLISH LISTENING COMPREHENSION THROUGH COMPUTER TECHNOLOGIES TO PRIMARY SCHOOL CHILDREN - Abdullayeva Barno Umidullo qizi	59-60
12	WHY STEM LEARNING IS IMPORTANT IN ENGLISH LEARNING - Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi	61-64
13	ZAMONAVIY MAKTAB TA'LIM JARAYONINDA SIMSIZ TARMOQLAR TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH - Yokubjonov Sardorbek Sobitjon o'g'li	65-67
14	THE ROLE OF COMPUTER TECHNOLOGY IN STUDENTS' INDEPENDENT WORK - Nosirova Dilnurabonu Nodir qizi, Mahmudova Iroda Ismoilovna	68-72
15	POTENTIAL PROBLEMS WITH PEER RESPONDING IN EFL WRITING CLASSES - Dilyorjon Solidjonov	73-75
16	BUGUNGI KUNDA TA'LIM TIZIMI VA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARI - Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li, Azimova Niginaxon	76-78
17	MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O'RNI - Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li, Murodjonova Ibodatxon Dexqonboy qizi	79-82

DAVLATNING IQTISODIY O'SISHIDA INKLYUZIV VA EKSTRAKTIV INSTITUTLARNING O'RNI**Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li**

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi

abdavron94@gmail.com**Abdullajonova Gulmira Qaxramon qizi**

Qo'qon Universiteti, Iqtisodiyot yo'nalishi

qosimovagulmira99111@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada inklyuziv iqtisodiy o'sish sifatida qaraladigan va har xil o'sish ko'rsatkichlari bilan o'lchanadigan, inklyuziv rivojlanish indeksi sifatida xalqaro tendentsiyalar va inklyuziv o'sish yo'nalishlari ko'rib chiqiladi. Yuqoridagilarni hisobga olgan holda, atrof-muhitni inklyuziv boshqarish uchun zarur shartlar sifatida ekologik, iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik tarkibiy qismlarni hisobga olgan holda mamlakat o'sishining mavjud holati tahlil qilindi. Shunday qilib, ushbu maqolaning asosiy e'tibori ijtimoiy-iqtisodiy va ekologik amaliyotda tabiatni inklyuziv boshqarish uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirish va ularni keyinchalik uslubiy ta'minlashga qaratilgan.

Kalit so'zlar: inklyuzivlik, indeks, atrof-muhitni boshqarish, institutsional sifatlar.

Kirish. Bugungi kunda dunyoda qashshoqlik va kambag'allikka barham berish hamda barqaror rivojlanishni ta'minlash muammolari markaziy o'rinda turibdi. Soni o'sib borayotgan aholi uchun mos, to'yimli va xavfsiz oziq-ovqat mahsulotlaridan foydalana olishni ta'minlash deyarli barcha halqlar to'qnash kelayotgan eng murakkab muammolardan biri hisoblanadi. O'zbekistonni 2030-yilgacha ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish konsepsiyasida makroiqtisodiy barqarorlikni va iqtisodiy o'sish barqarorligini ta'minlash, iqtisodiyot tarmoqlarining raqobatbardoshligini, investitsion va eksport salohiyatini oshirish, tadbirkorlikni rivojlantirish va himoya qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mehnat bozorida keskinlik darajasini pasaytirish, aholi daromadlari o'sishi va kam ta'minlanganlikni qisqartirish nazarda tutiladi.

Iqtisodiy o'sish, jumladan uning sifati to'g'risidagi masala mamlakat, uning mintaqalari, umuman biror-bir ijtimoiy tizimning rivojlanish istiqbollarini aniqlash uchun ham juda muhim. Iqtisodiy o'sish jamiyatning rivojlanish istiqbollarini prognozlash imkonini beradi. Bundan tashqari, iqtisodiy o'sish resurslarning cheklanganligi muammosini hal etish uchun sharoit yaratadi.

Iqtisodiy o'sish - ishlab chiqarishni takomillashtirish, iqtisodiyotda progressiv o'zgarishlar va qayta qurishlarning muhim shart-sharoitidir. U taraqqiyotning ajralmas qismi, ijtimoiy

rivojlanishning asosini tashkil qiladi. Iqtisodiy o'sish - aholining moddiy faravonligini oshirish vositasi hisoblanadi. Shu sababli u davlat iqtisodiy siyosatining negizi bo'lib qoladi. Iqtisodiy o'sish nafaqat ishlab chiqarish, balki taqsimot munosabatlarini takomillashtirish, mehnat resurslarining bandligini ta'minlash, investitsion faollikni oshirish va pirovard natijada davlat budjeti daromadlarining ko'payib borishini ta'minlash manbai hisoblanadi. U ko'pgina ichki va xalqaro darajadagi ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni muvaffaqiyatli hal etish imkonini beradi. Iqtisodiy o'sish mamlakat aholisining turmush darajasini oshirishga, ekologiya, mudofaa muammolarini hal etishga imkoniyat tug'diradi. "Global inqiroz sharoitida iqtisodiy va siyosiy barqarorlikni ta'minlash, joylardagi mavjud muammolarni manzilli hal etish, ko'makka muhtoj yurtdoshlarimizni qo'llab-quvvatlash, yoshlarimizning orzu-umidlarini ro'yobga chiqarish - Prezidentdan boshlab barcha darajadagi rahbarlarning bosh vazifasi bo'lmog'i darkor".

Joriy yilning 17-mart kuni mamlakatimizda «Mamlakatlar tanazzuli sabablari» kitobi muallifi Jeyms Robinson iqtisodiy o'sishida inklyuziv va ekstraktiv institutlarini o'rni bo'yicha o'z fikrlarini aytib o'tishdi.

Ya'ni dunyo mamlakatlari o'rtasidagi tengsizlikni namoyon qiluvchi ulkan tafovutlar barchaga, hatto qashshoq mamlakatlarning televideniye va internetdan mahrum aholisiga ham yaxshi ma'lum. Ana o'sha tafovutlardan boxabarlik insonlarni yaxshi turmush sharoitlari va imkoniyatlarga ega bo'lish ilinjida Rio-Grande yoki O'rtayer dengizini noqonuniy kesib o'tishga majbur qiladi. Bu tengsizlik nafaqat kambag'al mamlakatlardagi aholining turmushiga ta'sir qiladi, balki u AQSh va boshqa mamlakatlarda ulkan siyosiy oqibatlariga olib keladigan norozilik va qarshiliklarga ham sabab bo'ladi. Bu kitobning maqsadi nega bunday tafovutlar mavjudligi va unga nima sabab bo'lganini aniqlashdan iborat. Tengsizlikning mohiyatini anglash yakuniy maqsad emas, balki u hamon qashshoqlikda umr kechirayotgan milliardlab insonlar hayotini yaxshilash bo'yicha durustroq g'oyalar o'ylab topish sari qo'yilgan ilk qadamdir deya takidlashdi.

Shuningdek, institutlar kishilarning xatti-harakatlari va intilishlariga ta'sir ko'rsatar ekan, ular mamlakatlarni taraqqiyot yoki tanazzul sari yetaklaydi. Shaxsiy iqtidor jamiyatning har qanday jabhasida muhim, ammo uni ijobiy shaklda yuzaga chiqarish uchun sharoit bo'lishi kerak. Bill Geyts axborot texnologiyalari sanoatidagi boshqa afsonaviy kishilar: Pol Allen, Stiv Balmer, Stiv Jobs, Sergey Brin, Larri Peyj va Jeff Bezos kabi beqiyos iqtidor va ishtiyoq sohibi edi. Lekin u oxir-oqibat stimullarga (rag'batlarga) labbay deb javob berdi. Amerika ta'lim tizimi Bill Geyts va unga o'xshaganlarga o'z iqtidorlarini takomillashtirish uchun mislsiz ko'nikmalarni egallash imkonini taqdim etdi. AQShdagi iqtisodiy institutlar ularga o'z bizneslarini osonlik bilan, yengib o'tish mushkul bo'lgan to'siqlarsiz boshlashga zamin yaratdi. Aynan o'sha institutlar ularning loyihalarini amalga oshirish uchun sarmoya bilan ham ta'minladi. Amerika mehnat bozori ularga tajribali xodimlarni yollash imkonini bergan bo'lsa, raqobat muhiti ularga kompaniyalarini kengaytirish va mahsulotlarini sotishga yo'l ochdi.

Mamlakatning kambag'al yoki farovon bo'lishi iqtisodiy institutlarga asoslanarkan, unda qanday iqtisodiy mexanizmlar bo'lishini aynan siyosat va siyosiy institutlar belgilashini mazkur kitob ko'rsatib beradi. Alaloqibat, AQShning to'g'ri yo'lga qo'yilgan iqtisodiy institutlari 1619 yildan keyin tadrijiy paydo bo'lgan siyosiy institutlarning mevasi hisoblanadi. Bizning global tengsizlik nazariyamiz siyosiy va iqtisodiy institutlarning qashshoqlik yoki farovonlikka sabab bo'lishdagi o'zaro bog'liqligini hamda dunyoning turli o'lkalari ana shunday turfa institutlarga qay tariqa tushib qolganini ko'rsatib beradi. Shimoliy va Janubiy Amerika tarixi bo'yicha qisqacha tahlilimiz siyosiy va iqtisodiy institutlarni shakllantirgan kuchlar haqida tasavvur bera boshladi. Bugungi institutlarning turli tuzilishlarda bo'lishi ildizlari o'tmishga borib taqaladi, chunki jamiyat o'tmishda muayyan tarzda tashkil etilgach, odatda o'sha tarzda davom etaveradi.

Xulosa. Xalqaro hamjamiyatning strategik ustuvor yo'nalishlari tabiiy resurslar va ulardan foydalanishning miqdoriy ko'rsatkichlarini iqtisodiy, texnologik, ijtimoiy va ekologik tarkibiy qismlarning to'liq majmuasini qamrab oluvchi inklyuziv ekologik boshqaruvning tarkibiy qismlari sifatida ko'rib chiqishga imkon beradi. Xalqaro yondashuvlar tahliliga asoslanib, bu inklyuziv o'sishni o'z-o'zidan maqsad sifatida ko'rish emas, balki inklyuzivlik va umumiy farovonlikka erishish vositasi sifatida qarash kerak; sifatli ijtimoiy muhitni yaratish, xavfsiz infratuzilmani rivojlantirish. Biroq, tahlil shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda inklyuziv atrof-muhitni boshqarish bo'yicha aniq tartibga solinadigan qarashlar umuman yo'q, hatto iqtisodiy, texnologik, ijtimoiy va ekologik tarkibiy qismlarni hisobga olgan holda. Shuningdek, qonunchilik bazasida inklyuziv o'sish, inklyuziv atrof-muhitni boshqarishning kontseptual apparati aniq belgilanmagan, uslubiy va soliq tizimi ularni rivojlantirish uchun yetarli mezonlarni hisobga olmaydi.

Ushbu jihatni rivojlantirish, shuningdek, butun mamlakat iqtisodiy rivojlanishini qayta yo'naltirish uchun samarali institutsional yordam yo'qligiga e'tibor qarating. Shu bilan birga, cheklangan uslubiy asos inklyuziv o'sish uchun asosiy to'siq bo'lib, atrof-muhitni inklyuziv boshqarishning tarkibiy qismlarini buzishga qaratilgan. Xalqaro tashkilotlar inklyuziv rivojlanishni turli indekslar bo'yicha hisoblashni taklif qilmoqdalar. Biroq, barcha indeks yondashuvlari hisoblash uchun turli komponentlarga ega va biz o'rnatgan ta'riflar doirasini qamrab olmaydi. Biz taklif etayotgan algoritm va mavjud uslubiy yondashuvlar bo'yicha inklyuziv atrof-muhitni boshqarish holatini hisoblashning aprobativiyasi davlatdan mintaqaviy darajaga diversifikatsiya qilish bo'yicha mavjud uslubiy tavsiyalarning me'yoriy asosini yaratish zarurligini aniqlashga imkon berdi.

Yondashuvni o'zgartirish hududdagi tabiiy resurslarning holati, aholi salomatligi, mintaqadagi sanoat, kichik biznes va boshqalarga bog'liq bo'lgan yangi me'yoriy hujjatlarni yanada xaritalash va axborot yaratish maqsadida yaratish imkonini beradi. umumiy davlat tuzilmalari va xususan jamiyat uchun tarmoq. Bu hududlarning kuchli tomonlariga e'tibor qaratish va ularning zaif tomonlariga sarmoya kiritish orqali mamlakatning strategik rivojlanishini qurish imkoniyatini

beradi. Shunday qilib, tabiiy resurslar holatini pul ko'rinishida baholashga yondashuvlarni tartibga solish va tartibga solish va mintaqaviy darajada atrof-muhitni inklyuziv boshqarishni baholash modelini yaratish ustuvor vazifa bo'lishi kerak. Inklyuziv tabiatni boshqarish atrof-muhit sifatini yaxshilash uchun resurslardan maqbul foydalanish va barqarorroq taqsimlashni ta'minlagan holda mintaqaviy iqtisodiy o'zgarishlarni kuchaytirishi mumkin.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR:

1. S.Walby. (2018, Spring). "The concept of inclusive economic growth", Journal: Soundings. [On-line]. vol. 68, pp. 138- 154. Available: <https://www.questia.com/magazine/1P4-2031701363/the-concept-of-inclusive-economic-growth> [Aug. 15, 2019].
2. G. Horn. "Neue wege zu inklusivem wachstum – impuls fur die soziale martschaft von morgen". Internet: <http://www.progressives-zentrum.org>, Oct. 18, 2017[Sep. 15, 2019].
3. M.Gath., D. Schwickert. "Warum ein inclusive wachstum das ziel fur die soziale marktwirtschaft von morgen sein muss" Internet: <https://inkluses-wachstum.de/warum-ein-inkluses-wachstum-das-ziel-fuer-die-soziale-marktwirtschaft-von-morgen-sein-muss/>, Dec.21, 2017 [Sep. 15,2019].
4. "Working Together FY 2018-2022 U.S. EPA Strategic Plan". Internet: <https://www.epa.gov/sites/production/files/2018-02/documents/fy-2018-2022-epa-strategicplan.pdf>, Feb., 2018 [Sept. 5, 2019].
5. "Inclusive Growth Commission. Making our economy work for everyone" Internet:<https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/reports/final-report-of-the-inclusive-growth-commission>, Mar., 2017 [Aug. 19, 2019].
6. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
7. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT,"Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
8. Abdullajonov, D. (2022). Korxonada xodimlarning mehnat motivatsiyasini kuchaytirishning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish: mehnat motivatsiyasini, xorij tajribasi, samaradorligi, korporativ tizimlar, innovatsion iqtisodiyot. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).